

ГЕНІЙ МАТЕМАТИЧНОЇ НАУКИ

(Для нього) відчинені двері Муз.
Приказка латинська

Так кажуть про людину, наділену здібностями до науки і мистецтва, до якої нібито прихильні Музи. Зенодот (грецький філолог, поет, коментатор Гомера) твердив, що мудрість – подарунок Муз – не слід замикати, її треба безперервно поширювати, ніби запалюючи вогонь від вогню.

Це можна сказати і про нашого колегу, світоча математичної науки – доктора фізико-математичних наук, професора Ройтберга Я.А.

На превеликий жаль, Якова Абрамовича вже немає – пішов у вічність.

...Син простого робітника і матері-домогосподарки став знаним у міжнародному масштабі.

Народився 16 серпня 1925 року в с. Озеренці на Вінниччині. Напередодні Великої Вітчизняної війни закінчив середню школу, і довелося йому з липня 1941 по березень 1944 перебувати на окупованій загарбниками території в рідному селі; ніде, звичайно, не працював.

У березні 1944 мобілізований в Радянську Армію, але в листопаді цього ж року був важко поранений і після лікування у госпіталі демобілізований.

Вчорашній фронтовик, 20-річний юнак Яків Ройтберг не здався болям і знайшов у собі сили вступити до Київського державного університету на механіко-математичний факультет, який закінчив у 1950 році й одержав диплом з відзнакою. Потім буде робити за направленням в Лебединському учительському інституті, затим – Коломийський, теж учительський; а з 1955, після реформування цього закладу, молодий учитель математики переведений до Станіславського педінституту, де й розпочав свою наукову діяльність під керівництвом професора Березанського Ю.М.

Допитливого старшого викладача Ройтберга Я.А. цікавили питання функціонального аналізу та його застосування в теорії диференціальних рівнянь еліптичного типу, обрав тему кандидатської дисертації "Про розклад за власними функціями самоспряжених еліптичних операторів".

Чернігівський період Якова Абрамовича розпочався з 25 серпня 1962 року, коли він був зарахований на посаду старшого викладача як обраний по конкурсу.

Перший науковий керівник Я.А. Ройтберга доктор фізико-математичних наук, професор Ю.М. Березанський (з 1988 р. академік НАН України) в листі до ректора Чернігівського педінституту доц. Костарчука В.М. написав (дав своєрідну характеристику. Наводимо мовою оригіналу):

"Я знаю Я.А. Ройтберга в теченні ряда лет. В последние годы он усиленно занимается теорией уравнений в частных производных, им получен, частично совместно с З.Г. Шефтелем, ряд весьма глубоких результатов. Я.А. Ройтберг проявил незаурядные математические способности (підкреслення наше – М. Носко), и я уверен, что в течение ближайшего года он подготовит кандидатскую диссертацию. Сейчас Я.А. Ройтбергом опубликовано 3 работы и сдано в печать 5 работ.

Рекомендую Я.А. Ройтберга на должность старшего преподавателя физико-математического факультета Вашего института.

26.05.1962 г. Доктор физико-математических наук, профессор Ю. Березанский".

Приємно відзначити, що професор Березанський не помилився в прогнозах про свого дисертанта: через рік і 25 днів (а точніше – 22 червня 1963 р.) рішенням Об'єднаної ради інститутів математики, кібернетики і Головної астрономічної обсерваторії АН УРСР Якову Абрамовичу Ройтбергу було присуджено вчений ступінь кандидата фізико-математичних наук.

У Чернігівському педагогічному інституті імені Т.Г. Шевченка (з 01 квітня 1998 – педуніверситет) Яків Абрамович пройшов шлях від молодого вченого до науковця міжнародного рівня.

Саме на чернігівський період припадає розквіт його наукової та науково-педагогічної творчості. Обіймаючи посади старшого викладача – доцента – професора, Яків Абрамович проявив себе талановитим ученим, високо ґрунтованим, мудрим і цілеспрямованим керівником. 28 років (1972-2000 роки) завідувати кафедрою математичного аналізу, фундатором і засновником якої він був – це ж рекордний термін!

Професор Ройтберг Я.А. добре дбав про викладацькі кадри кафедри, про їхню високу наукову кваліфікацію: з 11 членів кафедри 9 мали вчені ступені і звання (81,8 відсотки).

З 1990 року на кафедрі розроблялась тема 1-90 "Теорія розв'язання еліптичних і гіперболічних задач у повній шкалі просторів типу Соболевських і її застосування", яка була частиною Програми розвитку на Україні фундаментальних і прикладних досліджень в галузі математики. Науковим керівником теми був завідувач кафедрою.

Сам Яків Абрамович став прикладом наукової заповзятості: він автор понад 120 наукових праць, серед яких ряд важливих і вагомих методичних посібників і підручників для студентів математичних спеціальностей.

У 1990-1991 роках - у чотирьох препринтах опубліковано монографію Я.А. Ройтберга "Эллиптические граничные задачи в обобщенных функциях", в якій підсумовані дослідження 20-ти років роботи.

За цикл монографій "Нові методи в теорії узагальнених функцій та їх застосування до математичної фізики" доктору фізико-математичних наук, завідувачу кафедри ЧДПУ імені Т.Г. Шевченка, професору Ройтбергу Я.А. присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки 1998 року.

Не можна обминути й того факту, що Яків Абрамович був активним учасником різного рівня методичних конференцій, симпозіумів, семінарів. Так, у 1966-1968 роках виступав з доповідями на семінарах у Московському, Воронежському, Харківському університетах, в Обчислювальному центрі м. Донецька, в інституті математики УРСР, в Інституті математики Сибірського відділення АН СРСР. А в 1971-1982 роках виступає з доповідями на 12 всесоюзних конференціях і школах (Москва, Мінськ, Донецьк, Одеса, Львів, Іркутськ, Воронеж) - словом, як у відомій пісні "От Москвы до самых до окраин".

Професор Ройтберг Я.А. був членом Американського наукового товариства (AMS) та німецького Товариства прикладної математики і механіки (GAMM).

Працюючи зі студентами, Яків Абрамович уважно придивлявся і шукав талановиту молодь. Під його науковим керівництвом захищено 8 кандидатських дисертацій. Керівником аспірантури при кафедрі матаналізу теж був Яків Абрамович. Упродовж п'яти років в педінституті проводились Всесоюзні математичні семінари студентів педагогічних ВНЗ, керівником яких був Яків Абрамович.

Багаторічна, плідна науково-педагогічна діяльність професора Ройтберга гідно оцінена. Нагороджений значком "Отличник просвещения СССР", Почесною грамотою Обкому профспілки працівників освіти, вищої школи і наукових закладів, численними Почесними Грамотами інституту-університету, а також неодноразово оголошувались подяки керівництва університету.

Відомий вчений з математики, копіткою, натхненною, самовідданою і плідною працею залишив яскравий слід в житті Чернігівського педінституту-педуніверситету, якому віддав 38 літ.

Не зверхнє і сухоакадемічне, а щире й чуйне ставлення до студента - основна риса його характеру.

Щира його праця, його мудрість, його організаторський талант залишаться в пам'яті професорсько-викладацького складу Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка завжди і будуть прикладом для всіх молодих кадрів.

З глибокою повагою і вдячністю

ректор Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
Відмінник народної освіти

М.О. Носко